

KABELJAUW

Factsheet

KABELJAUW ALGEMEEN

De Atlantische kabeljauw (*Gadus morhua*) is een zoutwatervis die behoort tot de familie van de kabeljauwachtigen (*Gadidae*). Andere kabeljauwen behorende tot het geslacht *Gadus* zijn de Pacifische kabeljauw (*Gadus macrocephalus*) en de Groenlandse kabeljauw (*Gadus ogac*). De Atlantische kabeljauw is het meest wijdverspreid en komt voor in grote delen van de Noordelijke Atlantische oceaan⁴. De verdeling van kabeljauw in de Noordzee is over de jaren heen verschoven naar het Noorden. Een oorzaak die hiervoor gegeven wordt is onder andere klimatologische omstandigheden¹.

Volwassen kabeljauw heeft een olijfgroene en bruingevlekte rug, een witte buik en een lange kindraad². Een kabeljauw kan maximaal 2 meter lang worden, maar de meest voorkomende lengte is ongeveer 1 meter. De oudste kabeljauw ooit gerapporteerd was 25 jaar³. De kabeljauw is een roofvis die zich voedt met vis (waaronder soms eigen nakomelingen) en ongewervelde bodemorganismen. De kabeljauw is benthopelagisch wat betekent dat deze vis vooral in de buurt van de bodem leeft¹. Jonge kabeljauw heeft een voorkeur voor ondiep water (10-30 meter diep) met een omgeving waarin ze veel schuilplaatsen hebben zoals rotsen en zeegras. Volwassen kabeljauw is te vinden in dieper en kouder water waarbij ze overdag in scholen zo'n 30-80 meter boven de bodem zwemmen en 's nachts verspreiden om naar voedsel te zoeken³.

Tussen het tweede en zesde levensjaar wordt kabeljauw geslachtsrijp waarbij de mannetjes vaak eerder geslachtsrijp zijn dan de vrouwtjes. De lengte bij geslachtsrijpheid ligt tussen de 31 en 74 cm. Kabeljauw is een migrerende vissoort. In de winter en het begin van de lente trekt de kabeljauw vanuit de voedselgebieden naar de paaiplekken om te paaien. Deze paaigebieden liggen verspreid waardoor de afstanden die de kabeljauwen afleggen om te paaien verschillen⁴. Het belangrijkste paaigebied in de Noordzee is de Doggersbank¹ (een ondiepte in de Noordzee, ten oosten van Noord-Engeland). De hoeveelheid eitjes varieert van 2,5 tot 9 miljoen. Oudere en grotere vrouwtjes hebben grotere eieren die ook bij lagere zoutgehalten een neutraal drijfvermogen hebben. Dat kan essentieel zijn voor de overleving van de larven, waardoor er meer nakomelingen kunnen overleven van oudere kabeljauw³.

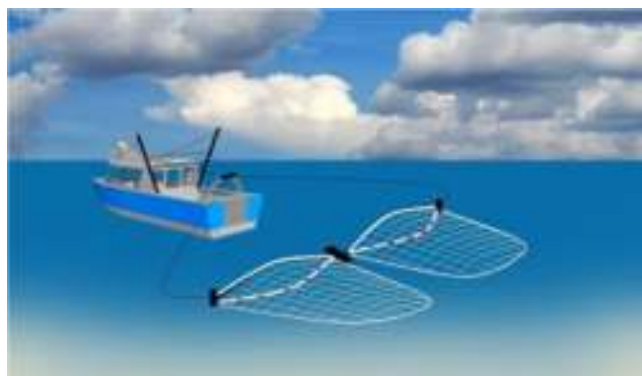

Afbeelding 1: Kabeljauw. Bron: FAO

VISSERIJ EN BEHEER VAN KABELJAUW

Visserij

De visserij op kabeljauw vindt het gehele jaar door plaats, echter in de winter en lente vindt de meeste visserij plaats. Al vanaf het begin dat mensen in de Europese wateren begonnen met vissen wordt er kabeljauw gevangen. Tegenwoordig vangen zo goed als alle landen rondom de Noordzee kabeljauw. Dat kan via gerichte visserij, gemengde visserij of als bijvangst zijn. In de gemengde visserij wordt veelal naast kabeljauw ook wijting, schelvis, tong, schol en langoustine gevangen¹. Kabeljauw wordt op allerlei soorten manieren gevangen in de Noordzee, echter zijn twinrig (afbeelding 2.1) en flyshoot (afbeelding 2.2) de technieken waarmee de meeste kabeljauw gevangen wordt. Twinrig is een vistechneek waar twee netten aan elkaar gekoppeld door een klomp (die ook meteen voor verzwaring zorgt) achter een schip aan gesleept worden. De netten worden met scheerboorden (houten schotten) open gehouden.

Afbeelding 2.1 twinrig vistechneek, bron: goedevisser.nl

Flyshoot is een vistechneek die zich kenmerkt door het vissen met lijnen. Ook wel zegentouwen genoemd. Deze zegentouwen rollen over de bodem en veroorzaken lichte stofwolken. Hierdoor worden de vissen opgeschrikt. Sterke en grote vissen blijven voor de zegentouwen uitzwemmen

en worden bij het binnenhalen samengedreven naar de netopening. De kleine, ondermaatse vis ontsnapt. Naast de beroepsvisserij vindt er ook sportvisserij op kabeljauw plaats. Hiervoor wordt er gebruik gemaakt van lijnvisserij⁶.

Afbeelding 2.2 Flyshoot vistechiek, bron: www.flyshootvis.nl

Schotland en Denemarken zijn de belangrijkste landen die op kabeljauw vissen. Zo is in 2014 40 procent van de totale aanlanding van kabeljauw in Europa aangeland door Denemarken en Spanje⁷. De grootste vangsten worden gedaan op rots of kiezelbodem maar ook op zachte bodems wordt kabeljauw gevangen⁸. De wereldwijde vangst van kabeljauw is vanaf de jaren 70 sterk afgenomen, echter sinds 2007 is er weer een lichte toename te zien in de vangsten (afbeelding 3).

Beheer

Het beheer van de kabeljauwvisserij in Europa vindt plaats via een managementplan. De visserij wordt gereguleerd door de EU en Noorwegen. Elk jaar wordt er samen met Noorwegen afgesproken wat de maximale toegestane hoeveelheid kabeljauw is die aangevoerd mag worden. Door een Europees managementplan wordt daarnaast op Europees niveau de visserij-inspanning voor Europese schepen beperkt⁵. Rond 1970 was er zo'n 275 duizend ton kabeljauw in de Noordzee, in 2006 is dit afgenomen tot zo'n 22 duizend ton. Het inkrimpen van het bestand wordt gewijd aan visserijdruk en de lage toename van jonge kabeljauw. Andere bronnen zoals hierboven genoemd wijten de afname ook aan klimatologische omstandigheden. Sinds de sterke afname van kabeljauw in de Noordzee is ook de maximale hoeveelheid kabeljauw die in een jaar gevangen mag worden sterk verminderd. Maar er is de laatste jaren weer een toename in het paaibestand te

zien⁵. Het beheer wordt hierop aangepast. Hierdoor is de maximale vangsthoeveelheid voor kabeljauw in de Noordzee voor 2016 met 15% verhoogd ten opzichte van 2015.

Het bepalen van de maximale hoeveelheid kabeljauw die jaarlijks gevangen mag worden wordt gedaan aan de hand van het advies van de internationale raad voor de benutting van de zee¹¹ (ICES). Dit is de Internationale Raad voor visserijbiologen die jaarlijks bestandsschattingen maken. Zij beoordelen bestanden aan de hand van bestandopname via eigen onderzoeksschepen en aan de hand van schattingen van vangsten in de beroepsvisserij. Met deze beoordelingen maken ze elk jaar voor allerlei vissoorten een vangstadvisie. De Europese Commissie stelt aan de hand van dit advies, evenals de input hierop vanuit de visserij-industrie, de maximale vangsthoeveelheid vast (TTV, Engels: TAC) samen met Noorwegen.

Aanlandplicht

Vanaf 2015 geldt voor Europa de aanlandplicht voor de pelagische (diepzee) visserij. En vanaf 2016 ook voor de demersale (bodem) visserij. De aanlandplicht is een wetgeving die ervoor zorgt dat het teruggooien van gequoteerde (soorten met een vangstbeperking) commerciële vissoorten verboden is. Vissers worden hiermee verplicht alle bijvangst aan te landen. Het doel hiervan is het tegengaan van verspilling en de visserij ertoe bewegen om selectiever te vissen. Door selectiever te vissen is er minder bijvangst⁵.

Voorheen werd jonge kabeljauw vaak over boord gegooid. Gelukkig zagen we al, voordat de aanlandplicht in werking trad, een afname in het teruggooien van kabeljauw. Dit kwam onder andere door het documenteren van de vangsten en controle via camera's¹.

Door het teruggooien van kabeljauw kan het deel dat blijft overleven in een later stadium weer gevangen worden als ze wel de juiste lengte hebben bereikt. In 2015 is er wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de overlevingskans van onder andere kabeljauw als deze teruggegooid zou worden. Er is vastgesteld in het onderzoek dat 88 uur na de vangst kabeljauw een overlevingskans heeft van 66%⁹. De kabeljauw die het niet overleeft wordt opgegeten door zeevogels of zinkt naar de bodem waar het wordt afgebroken weer in het voedselweb terecht komt.

Global Capture Production for species (tonnes)

Source: FAO FishStat

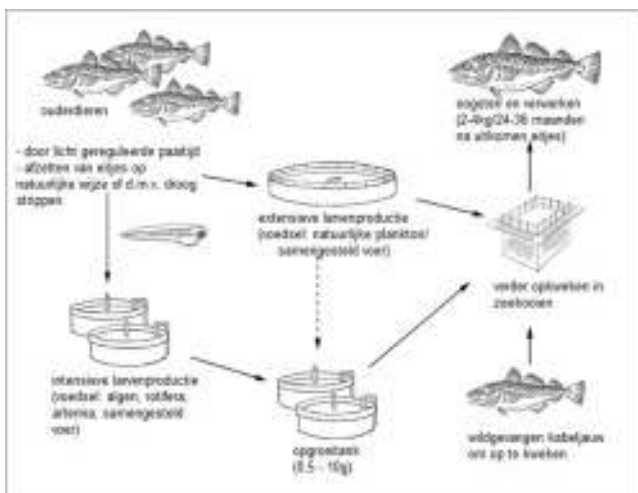
Afbeelding 3: Wereldwijde vangst van kabeljauw over de jaren heen. Bron FAO

KWEEK VAN KABELJAUW

De kweek van kabeljauw kent een lange historie. In 1880 zijn in Noorwegen de eerste experimenten gestart met de kweek van jonge kabeljauw. Deze kabeljauw werd uitgezet in de zee om zo de populaties te vergroten. Dit gebeurde daarna ook in Amerika en Canada. In 1980 begon de kweek van kabeljauw zich ook commercieel te ontwikkelen. Echter door de lage opbrengst zijn veel faciliteiten ook weer snel gesloten. In 2000 was er een nieuwe opleving in de kweek van kabeljauw. Dit kwam onder andere door verbeterde productietechnologie. Nu vindt de kweek voornamelijk in Noorwegen maar ook in Canada, Amerika, Engeland en IJsland plaats³.

De eerste fase van de kweek van kabeljauw is voornamelijk binnen. Het uitkomen van de eieren en het opgroeien van de larven kan dan onder gecontroleerde omstandigheden gedaan worden. In deze periode is de hoogste sterfte onder de vissen.

De larven zijn na het verteren van de eierzak gelijk afhankelijk van levende voeding. Deze levende voeding wordt vaak ook binnen gekweekt¹⁰. Als de kabeljauw groter is wordt deze overgeplaatst in open kooien op zee (afbeelding 4).

Afbeelding 4: Schema kweekproces kabeljauw. Bron: FAO

KABELJAUW EN MARKTCIJFERS

Kabeljauw is een populaire vis voor de consumptie, het is de meeste geconsumeerde vis in Europa⁷. Kabeljauw wordt veelal vers aangevoerd en verwerkt tot verschillende producten zoals bijvoorbeeld verse filets of kant-en-klare gerechten. Ook wordt kabeljauw gedroogd en gezouten, dan heet het stokvis⁵. Kabeljauw is een van de belangrijkste commerciële soorten in Noord-Europa en Noord-Amerika.

Wildgevangen kabeljauw wordt het meest geconsumeerd. In 2012 was 98% van de totale kabeljauwconsumptie in Europa⁷ afkomstig van wildvangst. Europa landt zelf een deel van deze kabeljauw aan, maar de grootste kabeljauw markt volumes op de Europese markt worden geïmporteerd vanuit Noorwegen, IJsland en Rusland. In 2014 is er zo'n 509.000 ton kabeljauw geïmporteerd naar Europa⁷.

KABELJAUW EN DUURZAAMHEID

Marine Stewardship Council (MSC) staat voor verantwoord gevangen vis. In 2009 is de eerste kabeljauwvisserij MSC-gecertificeerd. Het gaat hier om de Noorse Domstein Longline Partners kabeljauw vissers. De Atlantische kabeljauw van deze visserij worden alleen met lijnen en haken gevangen. Deze kabeljauw is vers en gevoren verkrijgbaar in Europa en de VS¹². Inmiddels zijn er meerdere kabeljauw visserijen MSC gecertificeerd, zoals kabeljauw uit de Barentssee, met name bevestigd door de Noorse en Russische vloot. Ook dragen een aantal Pacifische visserijen het MSC keurmerk, zoals de Alaska kabeljauw visserij.

Het MSC-certificeringsprogramma en logo erkent en beloont verantwoorde visserijen. Het keurmerk garandeert dat de betreffende visserij wordt uitgevoerd op een goed beheerd en gezond bestand en dat de visserijtechniek weinig belastend is voor het milieu. Het MSC-keurmerk is onafhankelijk en wordt door een derde partij beoordeeld.

Deelname aan een MSC-assessment is vrijwillig en op eigen initiatief. De MSC-organisatie opereert internationaal met veel verschillende partijen zoals vissers, visverwerkers, supermarktketens, restauranthouders, wetenschappers en natuurbeschermingsorganisaties. Naast het certificeren van verantwoorde visserijen wil MSC ook de traceerbaarheid van de producten borgen door een Chain of Custody Standard. Alle schakels in de keten moeten een Chain of Custody certificaat hebben om te kunnen borgen dat het product daadwerkelijk van een MSC-gecertificeerde visserij afkomstig is. Dit betekent dat vanaf het schip tot aan de supermarkt of het restaurant het product traceerbaar is¹². Door het blauwe logo (afbeelding 4) is MSC-gecertificeerde vis gemakkelijk te herkennen voor de consument.

Afbeelding 4: MSC-logo. Bron: WNF.nl

BRONNEN

- 1.) Barz, K en Zimmermann, C. Visbestanden online. Thünen Instituut van de Baltische Zee Visserij. www.fischbestaende-online.de
- 2.) Wikipedia. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kabeljauw>
- 3.) Fish Base. <http://www.fishbase.org/Summary/SpeciesSummary.php?ID=69&AT=cod>
- 4.) Heesen (1995). Ecoprofiel kabeljauw. Rapport RIVO-DLO
- 5.) Wageningen Universiteit (WUR), Centrum voor Visserijonderzoek. <http://www.wageningenur.nl/Expertises-Dienstverlening/Wettelijke-Onderzoekstaken/Centrum-voor-Visserijonderzoek-1/Onderzoek/Beleidsadviezen/Zeevisbestanden/Kabeljauw.htm>
- 6.) Fisch-Informationszentrum e.V. (FIZ) factsheet kabeljauw http://www.fischinfo.de/images/Lexikon/Kabeljau_01.pdf
- 7.) European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture Products (EUMOFA)(2015). The EU Fish Market 2016 edition.
- 8.) Food and Agriculture Organization of the United Nations. www.fao.org
- 9.) Reformatisch Dagblad. (RD) <http://www.refdag.nl/nieuws/economie/vlaamse-onderzoeker-wijst-op-negatieve-effecten-aan-landplicht-visserij-1-939989>
- 10.) Fisheries No. http://www.fisheries.no/ecosystems-and-stocks/marine_stocks/fish_stocks/cod/#.Vop4xMSR8d4
- 11.) ICES. <http://www.ices.dk/explore-us/how-we-work/Pages/default.aspx>
- 12.) Marine Stewardship Council (MSC). <https://www.msc.org/over-ons/wat-wij-doen>

MEER WETEN?

Wie meer wil weten over de Kabeljauw en/of de maatregelen die de Nederlandse vissector neemt, verwijzen wij door naar www.visfederatie.nl.

Louis Braillelaan 80

2719EK Zoetermeer

T 079 303 03 10

E secretariaat@visfederatie.nl

W www.visfederatie.nl

Visafslagweg 1

2583 DM Den Haag

T 088 336 96 55

E info@visbureau.nl

W www.visbureau.nl